

Forsvinder en fælles nordisk litterær kultur?

Danske biblioteker køber meget få bøger på svensk og norsk, langt færre end for få år siden. Det samme er tilfældet den anden vej.

AF JØRGEN BURCHARDT

Er det nordiske fællesskab på litteraturens område ved at forsvinde? Det kom jeg til at tænke over en dag, da jeg havde ledt efter en bog skrevet af en svensk forfatter. Bogen fandtes ikke på mit lokale bibliotek eller på noget andet bibliotek i landet.

Det vækkede min nysgerrighed, og en mængde spørgsmål væltede frem. Hvorfor var den ikke anskaffet? Var det en ligegyldig bog uden kvaliteter? Var den også upåagtet i Sverige uden omtale i svenske aviser?

Det sidste spørgsmål var lettest at få svar på. En søgning på Google viste et hav af omtaler i svenske medier. Bogen blev diskuteret, og mange havde en mening om den. Flere billeder viste den smilende forfatter på en talerstol ved siden af glade værter ved litterære arrangementer.

I strømmen af nye spørgsmål blev ét gentaget: Er det et uheldigt tilfælde, at lige denne bog ikke er anskaffet, eller er det et generelt billede?

På Bibliotek.dk viste en søgning på ”sprog” et hav af svenske skønlitterære og faglitterære bøger. OK. Der er altså mange svenske bøger på danske biblioteker, men de fleste bøger er ældre udgivelser, og kun meget få udgivet efter årtu-

sindeskiftet. Det var måske ikke et tilfælde, at den nye bog ikke var anskaffet. Havde bibliotekerne måske over tid skiftet politik i deres anskaffelse af svenske bøger?

Bibliotek.dk kunne levere tal på titlernes udgivelsesår. Straks kunne jeg se et mønster: Danske biblioteker anskaffer i dag meget få svenske og norske bøger sammenlignet med deres indkøb for bare få årtier siden: Siden 1970'erne har danske biblioteker til stadighed anskaffet færre svenske bøger udgivet på svensk. Mens fyrrer procent af danske bibliotekers bøger udgivet i 1975 var på svensk eller norsk, var andelen af anskaffede bøger i 2013 kun otte procent. I dag er andelen antagelig lavere.

Men hvordan så det ud i Norge og Sverige? Det norske modstykke til Bibliotek.dk kunne tilsyneladende ikke skille bøger efter år, men det kunne den svenske Libris. Efter et par timer stod jeg med en figur: svenske bibliotekers anskaffelse af danske forfatters bøger på dansk. Her var helt det samme mønster: Svenske biblioteker anskaffede et stort antal danske og norske titler frem til slutningen af 1960'erne, hvorefter andelen faldt. Drastisk endda – se illustration.

Men drastiske ændringer skal bekræftes, inden man drager konklusioner. Databaser giver

undertiden forkerte svar, og det kan være tilfældet her.

Hvis resultatet bekræftes, er det en foruroligende udvikling. I min skoletid for efterhånden en del årtier siden lærte vi at læse norsk og svensk. Det skandinaviske sprogfællesskab giver os en enestående mulighed for at bruge vort eget modersmål og blive forstået på tværs af landegrænserne i Skandinavien. Der er nok ingen steder i verden, hvor forskellige sprog er så nært beslægtede. Det gælder både ordforråd, grammatik og udtale. Vi kan lære at begå os i et naboland efter få ugers øvelse.

Er det billede korrekt i dag? Har de unge i skolen lært tilstrækkeligt til, at de med en ringe indsats kan læse nabolandenes litteratur? Måske har sprogene de seneste årtier endda ændret sig, så det berømmede sproglige fællesskab i virkeligheden er forsvundet? Det kunne måske også være et udslag af et ønske hos nye generationer om at leve i en international verden langt fra det nationale. Ligesom ABBA synger deres sange på engelsk, har vi også vendt os mod det engelske – og derved vendt ryggen mod de øvrige skandinaviske sprog.

Der kunne også være en anden og mere kedelig forklaring på de manglende bogindkøb på bibliotekerne: Der spares på budgetterne, og de pressede bibliotekarere har fundet et område, hvor ingen brokker sig særlig meget over manglende indkøb. Eller måske skyldes nedgangen det positive, at de skandinaviske bøger i større udstrækning oversættes til de øvrige landes sprog. Det kunne være en mulighed, men en så stor strøm af nye oversættelser lyder utroligt, men selvfølgelig skal også det undersøges.

Endnu en forklaring på nedgangen må vendes, selvom den ikke er behagelig for forfattere.

JØRGEN BURCHARDT er cand.phil. og forfatter til en lang række bøger, kronikker og artikler. Han er en del af den faglitterære styrelse i Dansk Forfatterforening.

Danske bøger på dansk indkøbes næsten ikke længere af svenske biblioteker. Mens der næsten indkøbtes 2.000 forskellige titler i 1980'erne og 1990'erne, er tallet faldet til omkring 500 (søgning på Libris).

Nemlig at bøger ikke længere er det vigtige medie, som folk gider bruge tid på. Film og især TV er måske mediet for en fortsat nordisk kulturudveksling.

Måske er det nordiske fællesskab forsvundet, i takt med at fremmede kulturer dominerer i stadig større områder i vores lande. Kampen om frihed og lighed – seksuelt og politisk – sker måske ikke mere nødvendigvis ud fra en nordisk kultur, men i en international kultur, hvor vores alliancer lige så godt kan være med fæller i Boston og Tokyo, som de kan være med skandinaver i Oslo eller Stockholm.

Nu vil jeg stoppe mine luftkasteller. Lad os få en undersøgelse af den nordiske udveksling af litteratur, og hvis faldet viser sig at være, som det ses på illustrationen, må vi tage det til diskussion. ✖